การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

DEVELOPMENT OF COMMUNICATION STRATEGIES TO ENHANCE YOUNG SMART FARMERS IN SURAT THANI PROVINCE

เมธิกา เมฆฉาย[1,*], วิทยาธร ท่อแก้ว[2], กวิทธิ์ ศรีสัมฤทธิ์[2] และ กุลธิดา ธรรมวิภัชน์[3]
Metika Mekchay[1,*], Wittayatorn Torkaew[2], Kawit Srisamrit[2] and Kuntida Thamwipat[3]

(**Received:** 25 May, 2026; **Revised:** 28 Jun., 2026; **Accepted:** 1 Jul., 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการและแนวทางพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านการให้ความรู้ การปรับทัศนคติ พฤติกรรม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตภาคสนามแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน คัดเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารมีลักษณะเชิงระบบ ครอบคลุมผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร ผลการสื่อสาร และเครือข่ายความร่วมมือ โดยผู้ส่งสารต้องมีความรู้ด้านการผลิต เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ การตลาด และบริบทพื้นที่ สารต้องเข้าใจง่ายและนำไปใช้ได้จริง ส่วนช่องทางการสื่อสารควรใช้สื่อดิจิทัลและการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ กลยุทธ์การสื่อสารควรสอดคล้องกับระดับประสบการณ์ของเกษตรกร 4 ระดับ เพื่อพัฒนาจากความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรม ผ่านการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบและเครือข่ายความร่วมมือ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยคือ “โมเดลการสื่อสารแบบไล่ระดับเพื่อยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่” ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสร้างแรงบันดาลใจ ระยะเรียนรู้เชิงปฏิบัติ และระยะขยายผลสู่การเป็นต้นแบบ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การสื่อสาร, เกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่, การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม, เครือข่ายความร่วมมือ

[1] หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงนวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี ประเทศไทย

[1] Doctor of Philosophy Program in Communication Innovation for Political and Local Administration, School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat University, Nonthaburi Province, Thailand

[2] สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี ประเทศไทย

[2] School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat University, Nonthaburi Province, Thailand

[3] คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

[3] Faculty of Industrial Education and Technology King Mongkut’s University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand

* Corresponding author. E-mail: metikamekchay@gmail.com

Abstract

This research aimed to investigate communication needs and develop communication strategies for enhancing knowledge, promoting attitude and behavioral change, and strengthening collaborative networks among Young Smart Farmers in Surat Thani Province. A qualitative research approach was employed, using in-depth interviews, focus group discussions, and non-participant field observations. Thirty key informants, including agricultural officers, academics, incubation center staff, model farmers, and participating young farmers, were purposively selected. Data were analyzed through conclusion drawing and triangulation. The findings indicated that the development of effective communication strategies requires a systematic approach integrating communicators, messages, communication channels, audiences, communication outcomes, and collaborative networks. Communicators should possess knowledge of agricultural production, smart farming technologies, marketing, and local contexts, while messages should be practical, understandable, and applicable. Communication channels should emphasize digital media and participatory communication. Strategies should also be tailored to farmers' four levels of experience to facilitate the progression from knowledge acquisition to attitudinal and behavioral change through engagement with role-model farmers and collaborative networks. A key contribution of this study is the "Progressive Communication Model for Enhancing Young Smart Farmers," comprising three stages: inspiration building, experiential learning, and role-model expansion, which can serve as a sustainable framework for farmer development.

Keywords: Communication Strategy, Young Smart Farmers, Participatory Communication, Collaborative Network

บทนำ

ภาคการเกษตรของประเทศไทยเป็นรากฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตอาหาร สร้างรายได้ และเป็นวิถีชีวิตของประชาชนจำนวนมาก อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางอาหาร การจ้างงาน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับชุมชนและระดับประเทศ อย่างไรก็ตาม ภาคการเกษตรไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นปัญหาต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น การขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ความผันผวนของตลาดสินค้าเกษตร ตลอดจนการแข่งขันทางการตลาดที่รุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งปรับแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรไปสู่ระบบเกษตรกรรมสมัยใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และการบริหาร

จัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565; สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

จากบริบทดังกล่าว แนวคิด “เกษตรกรอัจฉริยะ” (Smart Farmer) จึงถูกนำมาใช้เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรไทย โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกรมีองค์ความรู้ด้านการผลิต การจัดการข้อมูล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และสามารถเชื่อมโยงการผลิตสู่การตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่เกษตรกรรม 4.0 ที่เน้นการใช้ข้อมูล เทคโนโลยีอัจฉริยะ และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565; คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์, 2565) โดยเฉพาะ “เกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่” (Young Smart Farmer: YSF) ซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรมไทยในอนาคต เนื่องจากเป็นกลุ่มคน รุ่นใหม่ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ เปิดรับเทคโนโลยี และสามารถพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เพื่อประยุกต์ใช้ใน การประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมดิจิทัล

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการเกษตรสูงของภาคใต้ มีพื้นที่การผลิตที่หลากหลาย ทั้งสวนปาล์มน้ำมัน สวนยางพารา สวนผลไม้ การประมง และเกษตรผสมผสาน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีการส่งเสริมโครงการเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ภาคการเกษตรของจังหวัดยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะโครงสร้างประชากรภาคเกษตรที่มีแนวโน้มเข้าสู่สังคมสูงวัย การลดลงของแรงงานภาคเกษตร การพึ่งพาการผลิตพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว เช่น ปาล์มน้ำมันและยางพารา ซึ่งมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของราคาในตลาดโลก รวมถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลต่อปริมาณน้ำฝน และการระบาดของศัตรูพืชในพื้นที่ นอกจากนี้ แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐจะมีการถ่ายทอดองค์ความรู้และสนับสนุนเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนยังขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลที่ทันสมัย ขาดระบบติดตามและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนยังมีข้อจำกัดด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรต้นแบบ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ส่งผลให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตรยังไม่สามารถขยายผลได้อย่างเต็มศักยภาพในระดับพื้นที่ (สำนักงานเกษตรจังหวัด สุราษฎร์ธานี, 2567)

นอกจากนี้ การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะยังจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบ และร่วมกันสร้างองค์ความรู้จากบริบทจริงของพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตรได้อย่างยั่งยืน (Schramm, 1973; Rogers, 2003) ขณะเดียวกัน การออกแบบสารที่เหมาะสม เข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้ได้จริง ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การสื่อสารนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิผล (Reigeluth, 1999; Cialdini, 2007) จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสาร

ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ตลอดจนแนวทางในการออกแบบกระบวนการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ การพัฒนาทักษะ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ และการพัฒนาพฤติกรรมของเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบและยั่งยืน รวมทั้งสามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายและการส่งเสริมเกษตรกรอัจฉริยะในระดับพื้นที่และระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารในการให้ความรู้ การปรับทัศนคติ และพฤติกรรมเพื่อยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีทางการสื่อสารและการพัฒนามาบูรณาการเป็นกรอบแนวคิด “ระบบนิเวศการสื่อสาร” (Communication Ecosystem) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่ส่งผลต่อการยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้ทฤษฎีความรู้ ทัศนคติ และการ

ปฏิบัติ (KAP Theory) เป็นแกนหลักในการอธิบายกระบวนการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ (Launiala, 2009; World Health Organization, 2020) ร่วมกับทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovations Theory) (Rogers, 2003) ในการอธิบายบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับนวัตกรรมที่สอดรับกับความพร้อมของผู้รับสาร ควบคู่กับทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ที่มุ่งเน้นการรับรู้ประโยชน์และความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ (Davis, 1989) นอกจากนี้ ยังได้ผสานทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) เพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้สองทางและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในพื้นที่ (Freire, 1970; Schramm, 1973) และแนวคิดการออกแบบสาร (Message Design Theory) เพื่อพัฒนาเนื้อหาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และตรงจุด (Reigeluth, 1999) ซึ่งการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งด้านผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง ผู้รับสาร ผลลัพธ์ และเครือข่ายภาคีเข้าด้วยกันนี้ จะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านการศึกษาปรากฏการณ์เชิงลึกในบริบทจริงของพื้นที่ เพื่อทำความเข้าใจมุมมอง ประสบการณ์ และกระบวนการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสังเกตภาคสนามแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ร่วมกับการศึกษาข้อมูลเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนบริบทของพื้นที่ศึกษาอย่างรอบด้าน

1. **กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** คือบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวนทั้งสิ้น 30 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารได้อย่างเหมาะสม โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) โดยที่ 1) เป็นผู้มีบทบาทด้านนโยบาย การส่งเสริม การถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือการพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีไม่น้อยกว่า 2 ปี 2) เป็นผู้ที่ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยและสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร การพัฒนาศักยภาพ และการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งประกอบด้วย หัวหน้าสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 คน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและนักวิชาการการเกษตรที่รับผิดชอบงานเกษตรกรอัจฉริยะ จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่และผู้ประสานงานเครือข่าย จำนวน 4 คน เกษตรกร Smart Farmer ต้นแบบที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์และได้รับการยอมรับในพื้นที่ จำนวน 4 คน และเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จำนวน 16 คน โดยแบ่งตามระดับศักยภาพ ดังนี้ ระดับฝึกหัด (Novice) จำนวน 4 คน เป็นผู้เข้าร่วมโครงการระยะเริ่มต้นหรือมีประสบการณ์ด้านเกษตรอัจฉริยะไม่เกิน 1 ปี ระดับเริ่มต้น (Beginner) จำนวน 4 คน เป็นผู้ที่เริ่มประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือองค์ความรู้ด้านเกษตรอัจฉริยะในฟาร์มของ

ตนเอง ระดับชำนาญการ (Proficient) จำนวน 4 คน เป็นผู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเพื่อบริหารจัดการฟาร์มได้อย่างต่อเนื่อง และมีผลลัพธ์เชิงประจักษ์ ระดับเชี่ยวชาญ (Expert) จำนวน 4 คน เป็นผู้ที่มีบทบาทเป็นวิทยากร เกษตรกรต้นแบบ หรือเป็นแกนนำเครือข่ายเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ในพื้นที่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแนวคำถามการสนทนากลุ่ม ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษามุมมอง ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสาร จากนั้นดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนมุมมองร่วมกันของกลุ่มเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้วิธีการสังเกตภาคสนามแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อศึกษาบริบทการดำเนินงาน รูปแบบการสื่อสาร และพฤติกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกรในสถานการณ์จริง ควบคู่กับการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการตรวจสอบและสนับสนุนความสมบูรณ์ของข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับวิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Analysis) โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ตีความและสังเคราะห์ประเด็นสำคัญตามกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบด้านการสื่อสารที่ส่งผลต่อการยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งด้านแหล่งข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และการเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง และความสอดคล้องของผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ความต้องการในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า จำเป็นต้องอาศัยระบบการสื่อสารเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ของกระบวนการสื่อสารเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร ผู้รับสาร ช่องทางการสื่อสาร ผลการสื่อสาร และการจัดการเครือข่ายความร่วมมือ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาความรู้ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ และส่งเสริมพฤติกรรมการปฏิบัติของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนก้าวสู่การเป็นเกษตรกรอัจฉริยะที่มีศักยภาพในการแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ในด้านผู้ส่งสาร พบว่า ผู้ส่งสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการสื่อสารและการยอมรับองค์ความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยผู้ส่งสารที่มีประสิทธิภาพควรมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความน่าเชื่อถือ ความรู้ควรครอบคลุมทั้งด้านการผลิต เทคโนโลยีและ

นวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะ การบริหารจัดการธุรกิจการเกษตร การตลาด และบริบทของพื้นที่ ขณะที่ทักษะควรครอบคลุมการถ่ายทอดความรู้ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การสร้างแรงจูงใจ และการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้ส่งสารควรมีประสบการณ์จริงและได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือเครือข่ายทางสังคม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเพิ่มการยอมรับสารของเกษตรกร

ด้านของสาร พบว่า เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารควรเป็นสารเชิงบูรณาการที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยสามารถจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มสำคัญ ได้แก่ สารด้านการจัดการธุรกิจการเกษตร สารด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะ สารด้านการสื่อสารการตลาด และสารด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เนื้อหาควรมุ่งเน้นการนำไปใช้ได้จริง มีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม และสามารถเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกรได้อย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้จริงในระดับฟาร์มและธุรกิจการเกษตร

ด้านผู้รับสาร พบว่า กลุ่มเกษตรกรฝึกหัดส่วนใหญ่ยังขาดความรู้พื้นฐานด้านการวางแผนการผลิต การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการจัดการต้นทุน ต้องการการเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติ การสาธิต และพี่เลี้ยงประจำพื้นที่ ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรเริ่มต้นมีความต้องการด้านการบริหารจัดการฟาร์ม การตลาดออนไลน์ และการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจ ขณะที่ข้อจำกัดสำคัญคือการขาดแหล่งทุนและการติดตามให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง กลุ่มเกษตรกรชำนาญการให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะ และการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร โดยต้องการข้อมูลเชิงลึกด้านตลาดและการบริหารความเสี่ยง ส่วนเกษตรกรเชี่ยวชาญมีบทบาทเป็นผู้นำเครือข่ายและเกษตรกรต้นแบบ โดยต้องการการสนับสนุนด้านการสร้างเครือข่าย การพัฒนาธุรกิจ และการขยายผลนวัตกรรมสู่เกษตรกรรายอื่น

ด้านช่องทางการสื่อสาร พบว่า การพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ควรใช้ช่องทางการสื่อสารแบบผสมผสาน โดยเชื่อมโยงการสื่อสารแบบเผชิญหน้า การเรียนรู้จากภาคปฏิบัติ และการใช้สื่อดิจิทัลเข้าด้วยกัน ช่องทางสำคัญประกอบด้วย สื่อบุคคล สื่อกิจกรรมและภาคปฏิบัติ สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ และสื่อเครือข่ายชุมชน สื่อบุคคลและกิจกรรมภาคปฏิบัติยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและประสบการณ์ตรง ขณะที่สื่อดิจิทัลช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรได้อย่างต่อเนื่อง

ด้านผลการสื่อสาร พบว่า เป้าหมายของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ควรมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม โดยเกษตรกรต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยี การจัดการธุรกิจ และการตลาด มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการผลิต การบริหารจัดการฟาร์ม การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาธุรกิจการเกษตรได้จริง ดังนั้น การประเมินผลการสื่อสารควรพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง มากกว่าการรับรู้ข้อมูลเพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้ ในด้านการจัดการการสื่อสารและเครือข่ายความร่วมมือ พบว่า การพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ไม่สามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องอาศัย

ความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา ศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ ภาคเอกชน เกษตรกรต้นแบบ ผู้ประกอบการ และชุมชนในพื้นที่ เพื่อร่วมกันสนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี ทรัพยากร และโอกาสทางการตลาด การจัดการการสื่อสารจึงควรมุ่งสร้างการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างพื้นที่กลางสำหรับการพัฒนาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การยกระดับศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่และการพัฒนาภาคการเกษตรอย่างยั่งยืนในอนาคต

2. การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารในการให้ความรู้ การปรับทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อการยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้ความรู้ ปรับทัศนคติ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการเกษตร แต่ต้องเป็นกระบวนการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ที่สามารถสร้างการเรียนรู้ กระตุ้นการยอมรับการเปลี่ยนแปลง และผลักดันให้เกิดการปรับพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยองค์ประกอบสำคัญของกลยุทธ์ประกอบด้วย การออกแบบสาร การใช้กลไกการโน้มน้าวใจ การส่งเสริมการยอมรับเทคโนโลยี และการสนับสนุนกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรม ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในยุคดิจิทัล

ด้านการออกแบบสาร พบว่า สารที่มีประสิทธิภาพควรเป็นสารที่เชื่อมโยงจากการรับรู้ปัญหาไปสู่การปฏิบัติจริง โดยเริ่มจากการสร้างความตระหนักรู้ ให้ความรู้และแนวทางแก้ไข สร้างแรงจูงใจ และกระตุ้นให้เกิดการลงมือปฏิบัติพร้อมติดตามผลอย่างต่อเนื่อง การนำเสนอสารควรใช้รูปแบบที่หลากหลาย เช่น ข้อมูลเชิงประจักษ์ เรื่องเล่าความสำเร็จของเกษตรกรต้นแบบ การสาธิตภาคปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ เนื้อหาควรสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ความต้องการ และศักยภาพของเกษตรกร เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

ด้านการโน้มน้าวใจ พบว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรจำเป็นต้องอาศัยกลไกการโน้มน้าวใจอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การตอบแทน ความสม่ำเสมอ การยอมรับทางสังคม ความชอบ อำนาจ และความขาดแคลน โดยการตอบแทนควรสะท้อนประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับทั้งด้านความรู้ รายได้ และความภาคภูมิใจ ขณะที่การติดตามอย่างต่อเนื่องและการเสริมแรงจากสังคมช่วยรักษาพฤติกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การยอมรับจากเพื่อนเกษตรกร ผู้นำชุมชน และบุคคลต้นแบบ รวมถึงความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ล้วนส่งผลต่อการเปิดรับและการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร

ด้านการยอมรับเทคโนโลยี พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่จะยอมรับเทคโนโลยีเมื่อรับรู้ว่าเทคโนโลยีนั้นมีประโยชน์ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน เพิ่มรายได้ และแก้ปัญหาได้จริงในบริบทของตนเอง ขณะเดียวกันเทคโนโลยีต้องใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน และสามารถทดลองใช้ได้ก่อนการตัดสินใจ ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการยอมรับเทคโนโลยี ได้แก่ การสาธิตการใช้งานจริง การมีเกษตรกรต้นแบบถ่ายทอดประสบการณ์ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการมีระบบให้คำปรึกษาและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยสร้างความมั่นใจและลดความกังวลต่อการใช้นวัตกรรมใหม่

ด้านการแพร่กระจายนวัตกรรม พบว่า การขยายผลการเรียนรู้และการยอมรับนวัตกรรมควรดำเนินไปตามลำดับขั้น ตั้งแต่การสร้างการรับรู้ ความสนใจ การประเมินความเหมาะสม การทดลองใช้ และการยอมรับนำไปปฏิบัติจริง โดยเกษตรกรต้นแบบ ผู้นำเครือข่าย และผู้ที่ประสบความสำเร็จมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดประสบการณ์และสร้างความเชื่อมั่นแก่สมาชิกในเครือข่าย นอกจากนี้ การใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับการเรียนรู้ภาคสนาม การศึกษาดูงาน และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยังช่วยเร่งกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรมให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง

3. การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาการสื่อสารในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ โดยอาศัยกระบวนการสื่อสารที่เชื่อมโยงบุคคล องค์กร และทรัพยากรจากหลายภาคส่วนให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือประกอบด้วย 2 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การสร้างความเป็นเจ้าของร่วม และการปฏิบัติการสื่อสารเครือข่าย ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนาศักยภาพ และการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง

ด้านการสร้างความเป็นเจ้าของร่วม พบว่า ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของสมาชิกเครือข่ายเป็นรากฐานสำคัญของความเข้มแข็งและความยั่งยืนของเครือข่าย โดยสมาชิกควรมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน และร่วมติดตามประเมินผล ซึ่งช่วยสร้างความผูกพัน ความรับผิดชอบ และความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายร่วมของเครือข่าย เกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ควรมีบทบาทเชิงรุกในการแสวงหาความรู้ ทดลองนวัตกรรม พัฒนาตนเอง และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ตลอดจนทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรรายอื่น นอกจากนี้ เครือข่ายควรสร้างประโยชน์ร่วมทั้งด้านองค์ความรู้ ทรัพยากร เศรษฐกิจ และโอกาสทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ความยั่งยืนของเครือข่ายจึงเกิดจากความไว้วางใจ การแบ่งปันทรัพยากร การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการขยายผลนวัตกรรมร่วมกันในระยะยาว

ด้านการปฏิบัติการสื่อสารเครือข่าย พบว่า การสื่อสารเครือข่ายเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงสมาชิกให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ และองค์ความรู้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย การบูรณาการสารสนเทศ การสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ การร่วมวิเคราะห์ข้อมูล การแลกเปลี่ยนแบ่งปันประสบการณ์ การสร้างแรงจูงใจ และการติดตามประเมินผล การบูรณาการข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งข้อมูลวิชาการ ข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลตลาด และข้อมูลจากแพลตฟอร์มดิจิทัล ช่วยให้สมาชิกสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อการตัดสินใจ ขณะที่ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจเป็นพื้นฐานสำคัญของการเปิดรับข้อมูลและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเครือข่าย นอกจากนี้ การร่วมวิเคราะห์ข้อมูลและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ภายในเครือข่าย ส่วนการสร้างแรงจูงใจผ่านการเห็นผลสำเร็จเชิงประจักษ์ การเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบ และการได้รับการยอมรับทางสังคม ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและมีส่วนร่วม

ในกิจกรรมเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ขณะที่การติดตามประเมินผลเป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนประสิทธิผลของกระบวนการสื่อสารและการดำเนินงานของเครือข่าย ทั้งในด้านความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้ปรับปรุงรูปแบบการสื่อสารและแนวทางการพัฒนาเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาพบว่า กลไกการประสานงานเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วย 4 กลไก ได้แก่ คณะทำงานกลางระดับจังหวัด ทำหน้าที่กำหนดทิศทาง นโยบาย และแผนปฏิบัติการร่วม ผู้ประสานงานเครือข่ายทำหน้าที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และกลุ่มเกษตรกร รวมถึงต้องมีเวทีสื่อสารและประชุมเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ป้องกันความซ้ำซ้อนของกิจกรรม และร่วมกันแก้ไขปัญหาความไม่สอดคล้องของนโยบาย และมีระบบติดตามประเมินผลร่วม โดยใช้ตัวชี้วัดด้านองค์ความรู้ การนำเทคโนโลยีไปใช้ การสร้างรายได้ และความเข้มแข็งของเครือข่าย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ 2 GCM-YSF Model

(Graduated Communication Model for Young Smart Farmers Development)

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. ความต้องการในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำเป็นต้องอาศัยระบบการสื่อสารเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงผู้ส่งสาร สาร ผู้รับสาร ช่องทางการสื่อสาร ผลการสื่อสาร และเครือข่ายความร่วมมือเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะในบริบทเกษตรกรรมสมัยใหม่มิได้มุ่งเพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการเกษตรเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการธุรกิจ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบสารของ Reigeluth & Carr-Chellman (2009) ที่เสนอว่าการจัดลำดับและออกแบบเนื้อหาสารอย่างเป็นระบบตามความต้องการและระดับความพร้อมของผู้เรียน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง

เกษตรกรแต่ละกลุ่มมีระดับความรู้ ประสบการณ์ และความพร้อมในการยอมรับนวัตกรรมแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องออกแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้รับสารแต่ละระดับ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมของ Rogers (2003) ที่อธิบายว่าการยอมรับนวัตกรรมของบุคคลเกิดขึ้นแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของผู้รับสาร ส่งผลให้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงความแตกต่างดังกล่าวเพื่อให้สามารถส่งเสริมการยอมรับและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ช่องทางการสื่อสารแบบผสมผสานระหว่างสื่อดิจิทัลและการเรียนรู้ภาคสนาม ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกร สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของ Freire (1970) ที่มองว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจากกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง มากกว่าการสื่อสารแบบถ่ายทอดข้อมูลเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งผลลัพธ์ของการสื่อสารที่มุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรม สอดคล้องกับกรอบแนวคิด KAP Theory (Launiala, 2009; World Health Organization, 2020) ซึ่งสามารถอธิบายผลการศึกษาได้ในภาพรวมว่า ความรู้เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการเปลี่ยนแปลง แต่ข้อค้นพบจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมมีลักษณะซับซ้อนมากกว่าลำดับเชิงเส้น เกษตรกรรุ่นใหม่บางกลุ่มได้รับความรู้จากการอบรมหรือสื่อออนไลน์แล้ว แต่ยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรม เนื่องจากยังไม่มั่นใจในผลลัพธ์ของเทคโนโลยี หรือยังไม่เห็นตัวอย่างความสำเร็จที่ใกล้เคียงกับบริบทฟาร์มของตนเอง ดังนั้น การสื่อสารจึงต้องไม่หยุดอยู่ที่การให้ความรู้ แต่ต้องสร้างประสบการณ์ตรง การทดลองใช้ และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ World Bank (2012) ที่อธิบายว่า เครือข่ายความร่วมมือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนองค์

ความรู้ และการถ่ายทอดนวัตกรรมทางการเกษตร ซึ่งช่วยเสริมสร้างศักยภาพของเกษตรกรในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนการพัฒนาภาคการเกษตรอย่างยั่งยืน

2. การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารในการให้ความรู้ การปรับทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อการยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นลำดับจากความรู้ไปสู่ทัศนคติและพฤติกรรมการปฏิบัติจริง โดยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดข้อมูล แต่ต้องสามารถออกแบบสาร กระตุ้นแรงจูงใจ ส่งเสริมการยอมรับนวัตกรรม และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรในบริบทเกษตรกรรมสมัยใหม่เป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับทั้งปัจจัยด้านการรับรู้ ความเชื่อ ประสบการณ์ และบริบททางสังคม สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบสารของ Reigeluth (1999) และ Reigeluth & Carr-Chellman (2009) ที่เสนอว่าการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียนจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรที่มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์แตกต่างกัน การออกแบบสารที่เชื่อมโยงกับปัญหาและสถานการณ์จริงจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจและการนำองค์ความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ ยังชี้ให้เห็นว่าการสร้างการยอมรับและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการโน้มน้าวใจควบคู่กับการให้ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cialdini (2007) ที่อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการตอบแทน การยอมรับจากสังคม ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร หรือการรับรู้ถึงโอกาสที่มีอยู่อย่างจำกัด กลไกเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจและลดความลังเลในการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีปฏิบัติของเกษตรกรต่อการใช้นวัตกรรมทางการเกษตร และการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมของ Rogers (2003) ที่อธิบายว่าการยอมรับนวัตกรรมเป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การสร้างความสนใจ การประเมินทางเลือก การทดลองใช้ และการยอมรับนำไปใช้จริง ทั้งยังสอดคล้องกับแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ของ Davis (1989) และ Venkatesh & Davis (2000) ที่แม้ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งาน หากเกษตรกรเห็นว่าเทคโนโลยีสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน หรือสร้างโอกาสทางการตลาดได้อย่างชัดเจน ก็จะมีแนวโน้มยอมรับและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมากขึ้น แต่ในบริบทของเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัจจัยด้านความไว้วางใจต่อผู้แนะนำเทคโนโลยี ความเหมาะสมกับชนิดพืช และความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจไม่น้อยไปกว่าความง่ายในการใช้งาน กล่าวอีกนัยหนึ่ง เทคโนโลยีที่ใช้ง่ายอาจยังไม่ได้รับการยอมรับ หากเกษตรกรไม่มั่นใจว่าจะช่วยลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต หรือแก้ปัญหาเฉพาะของพืชเศรษฐกิจ เช่น ปาล์มน้ำมัน ยางพารา หรือสวนผลไม้ได้จริงสะท้อนว่า การพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ควรดำเนินการผ่านการบูรณาการการออกแบบสาร การโน้มน้าวใจ การแพร่กระจายนวัตกรรม และ

การยอมรับเทคโนโลยีเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและการขับเคลื่อนภาคการเกษตรสู่ความยั่งยืนในอนาคต

3. การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาการสื่อสารในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการยกระดับเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่สามารถขับเคลื่อนได้ด้วยการพัฒนาศักยภาพรายบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือที่มีความเข้มแข็งและมีกระบวนการสื่อสารที่เชื่อมโยงสมาชิกให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ความเข้มแข็งของเครือข่ายมิได้เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกหรือการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจากการที่สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม มีเป้าหมายร่วม และมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผลของเครือข่ายอย่างแท้จริง ส่งผลให้เกิดความผูกพัน ความรับผิดชอบ และความมุ่งมั่นในการพัฒนาเครือข่ายในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของ Freire (1970) ที่มองว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความตระหนักรู้ร่วมกัน มากกว่าการสื่อสารแบบถ่ายทอดจากบนลงล่าง ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคมของ Putnam (2000) ที่อธิบายว่าความไว้วางใจ ความร่วมมือ และบรรทัดฐานร่วมทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของเครือข่ายและเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานร่วมกัน การที่สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและได้รับประโยชน์ร่วมจากเครือข่ายจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เครือข่ายสามารถดำรงอยู่และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติการสื่อสารเครือข่ายมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างการเรียนรู้ร่วมและการขยายผลนวัตกรรมทางการเกษตร โดยเฉพาะการบูรณาการข้อมูลและสารสนเทศ การสร้างความน่าเชื่อถือ การร่วมวิเคราะห์ข้อมูล การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างแรงจูงใจ และการติดตามประเมินผล ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยให้สมาชิกสามารถเข้าถึงองค์ความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารเครือข่ายของ Monge & Contractor (2003) ที่มองว่าเครือข่ายเป็นระบบความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการไหลเวียนของข้อมูล องค์ความรู้ และทรัพยากรระหว่างสมาชิก อันนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมและการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายโดยรวม ในขณะที่บทบาทของผู้นำเครือข่าย เกษตรกรต้นแบบ และชุมชนการเรียนรู้ที่ปรากฏในผลการศึกษา ยังสะท้อนความสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมของ Rogers (2003) ซึ่งอธิบายว่าการยอมรับและการขยายผลนวัตกรรมมักเกิดขึ้นผ่านผู้นำความคิดเห็นและเครือข่ายทางสังคมที่มีความน่าเชื่อถือ การมีเครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้มแข็งจึงช่วยลดความไม่แน่นอนในการตัดสินใจ เพิ่มโอกาสในการทดลองใช้ และส่งเสริมการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตรในวงกว้าง สามารถอธิบายบทบาทของเกษตรกรต้นแบบ ผู้นำเครือข่าย และการเรียนรู้จากเพื่อนได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบในพื้นที่สะท้อนว่า การแพร่กระจายนวัตกรรมไม่ได้เกิดจากคุณสมบัติของนวัตกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับโครงสร้างเครือข่าย ความต่อเนื่องของการประสานงาน และความสามารถของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลดช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริง หากเครือข่ายขาดผู้ประสานงานกลาง หรือ

หน่วยงานมีแนวทางสนับสนุนที่ไม่สอดคล้องกัน การแพร่กระจายนวัตกรรมก็อาจชะลอตัว แม้เกษตรกรจะเปิดรับและสนใจเทคโนโลยีก็ตาม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Akram et al (2022) ที่ชี้ว่าเครือข่ายความร่วมมือเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และทรัพยากรจากหลายภาคส่วนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่า ความสำเร็จของการพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการถ่ายทอดองค์ความรู้หรือการสนับสนุนทรัพยากรเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่สมาชิกมีความเป็นเจ้าของร่วม มีความไว้วางใจกันและกัน และมีกลไกการสื่อสารเครือข่ายที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างนวัตกรรม และพัฒนาศักยภาพร่วมกันอย่างต่อเนื่อง อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะและความยั่งยืนของภาคการเกษตรในระยะยาว

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรขับเคลื่อนการพัฒนาความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ ผ่านกลไกความร่วมมือแบบจตุภาคีระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และเกษตรกรต้นแบบ เพื่อให้เกิดการบูรณาการทรัพยากร องค์ความรู้ และการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

1.2 ควรพัฒนาศักยภาพผู้ส่งสาร ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเกษตรกรต้นแบบ ให้มีสมรรถนะด้านการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ การใช้สื่อดิจิทัล และการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบมีส่วนร่วม ควบคู่กับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับการให้คำปรึกษา การติดตามผล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะต่อการนำไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรออกแบบสาร สื่อ และกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพและระดับการพัฒนาของเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่แต่ละกลุ่ม โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น แปลงสาธิต การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการเรียนรู้ผ่านเกษตรกรต้นแบบ

2.2 ควรส่งเสริมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) และกลไกการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ และสนับสนุนการขยายผลนวัตกรรมทางการเกษตรในระดับพื้นที่

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเพื่อทดสอบแบบจำลอง GCMYSF Model และตรวจสอบความสอดคล้องเชิงประจักษ์ขององค์ประกอบภายในโมเดล โดยใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร ผลการสื่อสาร และเครือข่ายความร่วมมือ กับการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทัศนคติ และ

พฤติกรรมของเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่ ซึ่งจะช่วยยืนยันความแม่นยำ ความเที่ยงตรง และความสามารถในการประยุกต์ใช้ของแบบจำลองในเชิงวิชาการมากยิ่งขึ้น

3.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในพื้นที่อื่นที่มีบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และระบบการผลิตทางการเกษตรที่แตกต่างจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อประเมินความสามารถในการอธิบายปรากฏการณ์และการประยุกต์ใช้แบบจำลองในบริบทที่หลากหลาย อันจะช่วยลดข้อจำกัดด้านความเป็นตัวแทนของข้อมูล และเพิ่มศักยภาพในการขยายผลสู่การกำหนดนโยบายระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

3.3 ควรศึกษาปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะรุ่นใหม่เพิ่มเติม เช่น การเข้าถึงแหล่งทุน การสนับสนุนจากภาครัฐ ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ตลอดจนผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้กำหนดแนวทางพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). *แนวทางการพัฒนาเกษตรกรอัจฉริยะ (Smart Farmer) และเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer).* กรมส่งเสริมการเกษตร.

คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์. (2565). *แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2566–2570.* สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570).* สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). *ภาวะเศรษฐกิจการเกษตรไทย ปี 2565.* กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2567). *ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) หลักอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี.* สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี.

Cialdini, R. B. (2007). *Influence: The Psychology of Persuasion* (Rev. ed.). Harper Business.

Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly, 13*(3), 319 – 340. doi: https://doi.org/10.2307/249008

Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. Continuum.

Launiala, A. (2009). How Much Can a KAP Survey Tell us About People's Knowledge, Attitudes and Practices? Some Observations from Medical Anthropology Research on Malaria in Pregnancy in Malawi. *Anthropology Matters, 11*(1), 1 – 13.

Monge, P. R. & Contractor, N. S. (2003). *Theories of Communication Networks*. Oxford University Press.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster.

Reigeluth, C. M. (1999). *Instructional-design Theories and Models: A New Paradigm of Instructional Theory* (Vol. II). Lawrence Erlbaum Associates.

Reigeluth, C. M. & Carr-Chellman, A. A. (2009). *Instructional-design Theories and Models: Building a Common Knowledge Base* (Vol. III). Routledge.

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations*. 5th edition. Free Press.

Schramm, W. (1973). *Men, Messages and Media: A Look at Human Communication*. Harper & Row.

Venkatesh, V. & Davis, F. D. (2000). A Theoretical Extension of the Technology Acceptance Model: Four Longitudinal Field Studies. *Management Science, 46*(2), 186 – 204. doi: https://doi.org/10.1287/mnsc.46.2.186.11926

World Bank. (2012). *Agricultural Innovation Systems: An Investment Sourcebook*. World Bank Publications.

World Health Organization. (2020). *Knowledge, Attitudes and Practices (KAP) Surveys during Public Health Emergencies: Methodological Guidance*. World Health Organization.